PhD értekezés tézisei

Dr. Leszkoven László

Az ingó tulajdonjog-fenntartás elméleti kérdései

Miskolc, 2007

I. A kutatási feladat rövid összefoglalása

A magyar jogban a tulajdonjog-fenntartás az adásvétel egyik különös formájaként került szabályozásra, melynek lényege, hogy kikötése esetében – szemben a főszabállyal – *az adásvételi szerződés megkötése és a dolog átadása ellenére a tulajdonjog mégsem száll át a vevőre.* Az eladó ugyanis a tulajdonjogot a szerződés megkötésekor, írásban és legfeljebb a vételár hiánytalan megfizetéséig fenntarthatja. Hatályos jogunkban is egyértelmű tehát a pactum reservati dominii biztosítéki természete annyiban, hogy a dolog birtokának – ezzel együtt használati jogának – átengedését, vagyis az eladó „előreteljesítését" a tulajdonjog visszatartása kompenzálja: a vevő tulajdonszerzésének feltétele a vételár kiegyenlítése.

A tulajdonjog-fenntartás (Eigentumsvorbehalt, retention of title, reservation of title) az utóbbi időben az európai magánjogi jogegységesítési illetve harmonizációs törekvések során az érdeklődés előterébe került. Ennek oka, hogy a tulajdonjog-fenntartás, mint jogi eszköz *a határokon átnyúló áruforgalomban is egy igen jól alkalmazható, egyszerűen és könnyen, általában különösebb költségek nélkül létesíthető ingó dologi biztosíték.* Jelentőségét a mindennapi gyakorlat már régen igazolta, nemrégiben pedig a közösségi jogalkotás is felismerte: a fizetési késedelmek leküzdését célzó irányelv kimondta, hogy a tulajdonjog-fenntartást – legalábbis annak egyszerű formáját – minden tagállam köteles elismerni.

A tulajdonjog-fenntartás előnye, hogy a hitelező birtokába nem kerülő biztosítékról lévén szó, *nem vonja el a fedezet tárgyát az adóstól*, aki ezért lehetőséget nyer arra, hogy akár a tulajdonában még nem álló dolog felhasználásával – használatával, hasznosításával – termelje ki a vételárat.

A tulajdonjog-fenntartás látszólagos egyszerűsége ellenére igen összetett jogi képlet. A dolgozatban rámutattunk arra, hogy a feltétel nélküli adásvétel (kötelező ügylet, Verpflichtungsgeschäft) és a feltételes tulajdonátruházás (rendelkező ügylet,

Verfügungsgeschäft) olyan kérdéseket vet fel, melyeket az irodalom sokáig mostohán kezelt. Ilyen problémaként kell említenünk a váromány, szűkebben a *dologi váromány* jogintézményét is, mely „a tulajdonjog-fenntartás konstrukciójának lelke", központi eleme. Jelentőségének megfelelően a dolgozat részletesen taglalja a pactum reservati dominii kikötésével előálló váromány, mint függő jogi helyzet természetét, mellyel a polgári jogi szakirodalom az utóbbi időben részletesen nem foglalkozott. Nem különben számos problémát vet fel – mind az elméletben, mind pedig a gyakorlatban – a jövőbeli követelések biztosítéki célú engedményezése, valamint a csendes engedményezéssel összefüggő közvetett képviselet kérdése. A dolgozat részletesen taglalja ezeket az intézményeket is.

Bár a magyar jogban a tulajdonjog-fenntartás tárgya ingó és ingatlan vagyontárgy egyaránt lehet, *a dolgozat kizárólag az ingó dolgok tulajdonjog-fenntartás melletti átruházásának kérdéseivel foglalkozik, az ingatlan tulajdonjog-fenntartást csak érintőlegesen tárgyalja.* Ennek több oka is van. A tulajdonjog-fenntartás intézménye elsősorban a hitelező birtoklásával nem járó ingó áruhitel biztosítékként került a figyelem középpontjába egész Európában, az elméletben és a gyakorlatban a problémák is az ingó dolgokra vonatkozó pactum reservati dominii kapcsán vetődnek fel. Ez alapvetően meghatározta a kutatás irányát. Az ingó dolgok tulajdonjog-fenntartás melletti, a vételár megfizetésének „feltételéhez" kötött átruházása ugyanakkor *a vevőt megillető dologi váromány eszményi mintapéldája*, melyen keresztül kiválóan modellezhető e tulajdonjoghoz hasonló, tulajdonszerű, mégis kötelmi és dologi jogi vonatkozásokat egyaránt felmutató függő jogi helyzet természete. A függő jogi vonatkozások vizsgálata önmagában is fontos – elméleti és gyakorlati szempontból is hasznos – feladat, a tulajdonjog-fenntartással egybekötött dologátruházó ügyletek apropóján szívesen foglalkoztunk ezzel a kérdéssel, a kutatás eredményei, úgy véljük, mindenképpen hiányt pótolnak. Végül nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a magyar jog megoldása, amennyiben lehetővé teszi a tulajdonjog-fenntartás ingatlanok esetében való alkalmazását is, ha nem is egyedülálló, mindenesetre kivételes jelenség a közösségi nemzeti jogokat tekintve.

A tulajdonjog-fenntartás az árúhitel biztosítékok közé tartozó jogintézmény. A dolgozatnak éppen ezért rövid áttekintést kellett nyújtania *az ingó dolgokat érintő biztosítéki eszközökről, rámutatva, hol helyezkedik el a pactum reservati dominii a biztosítéki eszközök sorában.* A vizsgálódás során – a kutatás célja által determináltan – elsősorban az ingó dologi biztosítékokra koncentráltunk, azzal, hogy a hagyományos tárgyalási mód helyett számos új, vagy újszerű megközelítési módot alkalmaztunk. Nem vitatva a személyi és dologi biztosítékok megkülönböztetésének létjogosultságát, a dolgozatban inkább a született és „választott" biztosítékok, a hagyományos (klasszikus) és a fiduciárius, vagy éppen tulajdoni formában megvalósított biztosítékok ismertetését tűztük ki célul, hiszen a tulajdonjog-fenntartás sok tekintetben sajátos működése újszerű tárgyalási módot kívánt.

A hitelbiztosítéki alapvetés után indokoltnak tartottuk, hogy röviden megvizsgáljuk, más *nemzeti jogokban hogyan kerül szabályozásra a tulajdonjog-fenntartás.* E fejezetben csupán rövid kitekintésre vállalkoztunk, elsősorban azzal a céllal, hogy a magyar üzleti életben alkalmazott, ám a jogi irodalom által gyakorlatilag egyáltalán nem tárgyalt kiterjesztési és meghosszabbítási formákról ismertetőt adjunk. A német jogi megoldás vázlatos ismertetése (majd az osztrák, svájci és az angolszász megoldás felvázolása) során felvillantottuk a pactum reservati dominii intézményének sokszínűségét, rámutattunk a leggyakoribb előfordulási formákra is.

Ezt követően a dolgozat annak ered a nyomába, hogy *miként keletkezik* a tulajdonjog-fenntartás, majd annak részletes vizsgálatába fogtunk, *hogyan alakítja a tulajdonjog-fenntartás kikötése a szerződő felek jogviszonyát.* A disszertáció azt a tárgyalási módot választotta, hogy külön fejezetekben vizsgáljuk meg *a tulajdonjog-fenntartással eladó és a tulajdonjog-fenntartással vevő jogállását*, e két fejezetben tárgyalva érdemben a pactum reservati dominii melletti jogviszonyt. Ehelyütt ismertettük a tulajdonjog-fenntartással eladó tulajdonosi minőségéből (a fenntartott tulajdonjogból) fakadó következményeket, a vételárhitelezőt megillető elállási és visszakövetelési jogot, az igénypert, mint tulajdonvédelmi eszközt, stb. A vevő jogállásánál kerül tárgyalásra a vevőt megillető dologi váromány jogi természete, az elidegenítési és terhelési tilalom,

a kárveszély viselésének kötelezettsége, stb. Kutatásunk eredményeit e fejezetekben oly módon adtuk közre, hogy a hatályos jogi megoldások ismertetésével együtt utaltunk a német, osztrák vagy svájci jog eltérő, említést érdemlő megoldásaira illetőleg nyomon követtük a készülő Polgári Törvénykönyv megoldásait is.

A tulajdonjog-fenntartással létrejövő jogviszony áttekintését követően kerítettünk sort arra, hogy a felek gazdasági életében bekövetkező jelentős változás, az *eladói vagy a vevői vagyonhiányos állapot következményeit* tekintsük át, megvizsgálva, hogy miként alakul a tulajdonjog-fenntartással érintett dolog sorsa, ezen keresztül a vételárat hitelező eladó jogi helyzete akkor, ha a felek valamelyike felszámolás alá kerül. Ezekben a fejezetekben – kissé eltérve a korábbi tárgyalási módtól – külön ismertettük a német, az osztrák és a magyar szabályozást.

A dolgozat utolsó nagy fejezeti egységeiben *a tulajdonjog-fenntartás kiterjesztési illetve meghosszabbítási formáit vettük górcső alá.* A tulajdonjog-fenntartás ugyanis elvileg alkalmas lehet arra, hogy az alapjogviszonyból fakadó vételárkövetelésen túl egyéb kötelmi követelések biztosítékául is szolgáljon (*horizontális* kiterjesztés). Ezek a megoldások elsősorban a német jogban terjedtek el, ám az utóbbi időben komoly korlátozások alá estek. Jelentőségéhez híven a dolgozat a horizontális kiterjesztési formákhoz képest részletesebben tárgyalja a tulajdonjog-fenntartás ún. meghosszabbítási lehetőségeit (a tulajdonjog-fenntartás *vertikális* kiterjesztése). A meghosszabbítási kikötések azt a célt szolgálják, hogy a tulajdonjog-fenntartással eladott és a vevőnek birtokba is adott dolog átalakítása, feldolgozás, vagy továbbértékesítése esetében az eladó az esetleg elveszített tulajdonjog helyett megfelelő biztosítékot nyerhessen. Ez a biztosíték jellemzően a továbbértékesítési vételár, melyet a vevő már a tulajdonjog-fenntartás melletti adásvételi szerződés megkötésekor előre az eladóra engedményez, de nem ritka a feldolgozási záradékok alkalmazása sem, melyek a fenntartott tulajdonjog helyébe fiduciárius tulajdont léptetnek. A dolgozatban rámutattunk arra, hogy ezek a megoldások alapvetően a magyar jogban is alkalmazhatóak.

Az ingó dolgokat érintő tulajdonjog-fenntartás intézménye határokon „átívelő" biztosíték. Nem maradhatott el ezért annak vizsgálata, hogy az egyes nemzeti jogokban különböző módon szabályozott pactum reservati dominii hogyan viselkedik abban az esetben, ha a tulajdonjog-fenntartás kikötését követően az áru más országba kerül. A dolgozatot rövid *nemzetközi magánjogi áttekintés* zárja.

II. A kutatás módszere, forrásai

A dolgozat az elmélet, a bírói gyakorlat és a mindennapi szerződéskötési gyakorlat eredményeit dolgozza fel és igyekszik értékelni.

A kutatás módszerét nagyban befolyásolta a téma korábban már említett összetettsége. A tulajdonjog-fenntartás – akárcsak a zálogjog – a dologi és a kötelmi jog határán helyezkedik el, ezért magán hordozza mindkét magánjogi jogviszony sajátosságait. Nem túlzás azt mondani, hogy *a pactum reservati dominii sok esetben fókuszálja a kötelmi és a dologi jog nehéz kérdéseit.* Elegendő ehelyütt a tulajdonjog átruházását célzó jogügyleteken belül a kötelmi kötelező és a dologi jogváltozást eredményező ügyletek megkülönböztetésére gondolni, vagy a tulajdonjog átszállását eredményező traditio feltételhez kötését említeni, de fejtörést okoz a vevőt megillető dologi váromány jogi természetének feltérképezése és megértése, vagy a tulajdonjog-fenntartással érintett dolog továbbértékesítése esetén az eladó biztosítékának „felváltását" szolgáló előzetes engedményezés megengedhetősége sem egyszerű kérdés.

Ráadásul a tulajdonjog-fenntartás – gazdasági rendeltetése okán – egyértelmű (funkcionális) hasonlóságot mutat a hitelbiztosítéki jogokkal, vizsgálat tárgyává kell ezért tenni *a tulajdonjog-fenntartás és más dologi biztosítékok, elsősorban az ingó jelzálogjog, valamint a biztosítéki céllal alkalmazott feltételes tulajdonátruházó ügyletek kapcsolatát.* Ez utóbbi kapcsolódási pont, történetesen a tulajdoni formában megvalósított biztosítéki eszközök létjogosultsága – miként arra a dolgozat számos ponton utal – a Polgári Törvénykönyv napirenden lévő kodifikációjára is figyelemmel komoly vitát indukált. A disszertáció ezért külön fejezetben foglalkozik a hitelbiztosítéki intézmények fejlődésének lényegesebb kérdéseivel, azzal, hogy az új irányok bemutatása a tulajdonjog-fenntartás természetének megértését szolgálja.

Nem lehet vitás annak a tételnek a helyessége, mely szerint minden biztosíték igazából annyit ér, amennyit abból a hitelező az adós vagyonhiányos helyzetében érvényesíteni

tud. A téma egyértelműen indokolta *a végrehajtási jog és a csődjog területeinek a vizsgálatát* is, abból a szempontból, hogyan viselkedik a tulajdonjog-fenntartással eladott ingó dolog a vevő ellen vezetett végrehajtás során, vagy miként alakul a tulajdonjogát biztosítékul „visszatartó" eladó jogi helyzete abban az esetben, ha a vevővel szemben felszámolási eljárás indul. A dolgozat számos megállapítást tesz és a kodifikáció során is hasznosítható javaslatot fogalmaz meg ezen a területen is.

A rendelkezésre álló források feldolgozása. *A tulajdonjog-fenntartás témakörét a mai magyar jogi irodalom mindezidáig részletesen nem tárgyalta*, korábbi magánjogunk is – néhány kivételtől eltekintve, lásd pl. Szászy-Schwarz Gusztáv, Túry Sándor Kornél munkáit – viszonylag szerényen foglalkozott e jogterülettel. A pactum reservati dominii intézményének feldolgozásához a dologi és kötelmi jogi, valamint a hitelbiztosítékok jogával, a csőd- és felszámolási joggal illetve végrehajtási joggal foglalkozó monográfiák, cikkek, tanulmányok nyújtottak segítséget. A témakor hatályos jogot tárgyaló feldolgozása tehát hiányt pótlónak tekinthető.

A bőségesnek nem mondható magyar irodalomhoz képest a dolgozat témáját *gazdag német nyelvű irodalom tárgyalja*: monográfiák, dologi jogi és kötelmi jogi tankönyvek egész sora foglalkozik a tulajdonjog-fenntartás intézményével. A disszertáció a rendelkezésre álló kiterjedt forrásanyag feldolgozását olyképpen tűzte ki célul, hogy a téma sokszínűsége igazolást nyerhessen. A feldolgozott irodalomban a tulajdonjog-fenntartással kifejezetten foglalkozó monográfiák, doktori értekezések mellett a legfrissebb kommentárok, a hitelbiztosítékok jogát ismertető könyvek és tanulmányok, csőd- és felszámolási jogot valamint a végrehajtási jogot tárgyaló művek is szép számmal szerepelnek. A dolgozat kutatási illetve tárgyalási módszerként azt a megoldást választotta, hogy az idegen nyelvű irodalom – mely elsősorban német, kisebb számban osztrák és svájci – feldolgozása során nyert tapasztalatokat a tulajdonjog-fenntartás intézményének tárgyalása során *folyamatosan ismerteti*, beépítve az intézményt tárgyaló konkrét fejezetekbe, alfejezetekbe. Ezzel az összehasonlító módszer eredményei közvetlenül jelentkeznek a dolgozatban, egyben lehetőség nyílt a tapasztalatok közvetlen értékelésére.

A jogi irodalom feldolgozása mellett természetesen nem maradhatott el a *bírói gyakorlat* elemzése. A disszertációban számos jogerős megyei bírósági, ítélőtáblai és legfelsőbb bírósági ítéletet dolgoztunk fel, azzal, hogy az elemzés alá vont eseti döntések nem korlátozódtak a tulajdonjog-fenntartás szűkebb témakörére, hanem olyan, a dolgozat témájához – a tulajdonjog-fenntartás intézményéhez – erősen kapcsolódó területekre is kitekintettünk, mint pl. engedményezés, általános szerződési feltételek alkalmazhatósága, az elállás és az eredeti állapot helyreállítása, stb.

A dolgozat lezárásának időpontjában is *napirenden van a Polgári Törvénykönyv kodifikációja*, erre a dolgozat elkészítése során is figyelemmel kellett lennünk. Éppen ezért rendszeresen utalunk a kodifikációs főbizottság által előkészített és szakmai vitára közzétett normaszöveg javaslatra, lényegesebb kérdésekben pedig behatóbb vizsgálat alá vettük a készülő kódex egyes rendelkezéseit.

A dolgozathoz – a főszöveggel egységet képezve – *függelék* is tartozik, mely maga is két részből áll. A tulajdonjog-fenntartás ugyanis „élő anyag", mely a mindennapi üzleti forgalom szerves részét képezi. Ennek okán a mellékletek között német, osztrák, svájci és magyar gazdálkodó szervezetek által alkalmazott, a világhálón közzétett általános szerződési feltételt ismertetünk, azzal, hogy a blankettákat nem csupán a dolgozathoz toldjuk, hanem a használt kikötéseket értelmezzük, értékeljük illetve – amennyiben szükséges – magyarázatokkal és kiegészítésekkel látjuk el.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, a hasznosítás lehetőségei

A dolgozatban igyekeztünk rámutatni arra, hogy a tulajdonjog-fenntartás jogi konstrukciója egyfajta *egyensúlyi szerepet tölt(het) be a szerződési szinallagmában.*

A vevőnek szüksége van a megvásárolt ingó dologra, méghozzá olyan módon, hogy a vételárfizetési kötelezettségének „időbeli kitolása" ellenére nyomban megszerezhesse a dolog birtokát is. Az eladónak is érdekében áll a dolog értékesítése, ráadásul hajlandó a dolog birtokát is átengedni, ha egyszerűen kezelhető és érvényesíthető biztosítékot kap.

A tulajdonjog-fenntartás, mint a felfüggesztő feltétel melletti jogügyleti rendelkezés mintapéldája – a hozzá kapcsolható mellékkikötésekkel – kitűnően szolgálhatja az alapvetően szembenálló szerződéses érdekek kiegyenlítését, ha úgy tetszik összehangolását. A pactum reservati dominii melletti adásvételi szerződés lényege, hogy az átruházást célzó jogügyleti nyilatkozatok készen vannak, a joghatások azonban az átruházáshoz fűzött felfüggesztő feltétel következtében még nem állhatnak be teljes egészében. A vételár teljes kiegyenlítéséig a vevő még nem tulajdonos, tulajdonszerzését azonban – feltéve, hogy szerződésszerű magatartást tanúsít – az eladó már nem hiúsíthatja meg. Az eladó biztosítéka a „visszatartott" tulajdonjog, a vevő garanciája pedig a szerződéskötéssel és a dolog átadásával a javára keletkező várómány.

A dolgozatban számos helyen hangsúlyoztuk, hogy a vevő jogszerzési pozíciója egy – az elmélet és a gyakorlat által egyaránt elismert – *dologi várómány*, melynek lényege, hogy az eladó egyoldalú magatartásával lényegében már nem tudja megakasztani a vevő tulajdonszerzését. A dolgozat a vonatkozó jogi irodalom feldolgozásával részletesen tárgyalja a függő jogi helyzetnek ezt a sajátos válfaját, mely az ingó tulajdonjog-fenntartás központi eleme, a jogi érdekeket egyensúlyba hozó intézmény.

Vizsgálódásunk nyomán ugyanakkor arra a következtetésre jutottunk, hogy a vevőt megillető várományi pozíció (illetve közvetve maga a dolog) *nem csupán a vevő, hanem jellemzően a vevő hitelezői számára válik egyre értékesebbé* a vételárrészletek folyamatos teljesítésével. Ha ugyanis nem osztjuk a fokozatos tulajdonátszállás elméletét (vö. Eörsi), akkor a fokozatos vételártörlesztéssel a vevő hitelezői számára ér egyre többet a tulajdonjog-fenntartással vásárolt dolog: a hitelezők számára fontos, hogy a szóban forgó vagyontárgy mekkora áldozattal vonható az adós végrehajtható vagyonának körébe.

A disszertációban kifejtettük, hogy a tulajdonjog-fenntartás igazi jelentősége, *biztosítéki értéke elsősorban harmadik személyek irányában mutatkozik meg*, méghozzá oly módon, hogy a pactum által nyújtott biztonság az eladó számára biztosított *dologi hatályú védelemként* realizálódik, *igényper* és a felszámolási eljárásban rendelkezésre álló *kiigénylési jog* formájában. Rámutattunk azonban arra, hogy bár a jogi irodalom gyakran együtt említi ezt a két intézményt, a két jogi megoldás között azonban éppen a biztosítéki működés tekintetében el nem hanyagolható különbség figyelhető meg.

Az *igényper* intézményének (Drittwiderspruchsklage) *célja kizárólag az eladó tulajdonjogának megvédése a dologra vezetett végrehajtás esetében*, azáltal, hogy lehetőséget ad a foglalás alóli feloldásra. Ezzel az igényper végeredményben „szolgálatot tesz az adásvételi kötelemnek" abban az értelemben, hogy harmadik személy tulajdonszerzését elhárítja, a dolgot megőrzi a vevő birtokában. Az igényper által biztosított védelem tehát időleges és elsősorban harmadik személyekkel szemben mutat aktivitást.

A felszámolási vagyonból való *kiigénylés* (Aussonderungsrecht) ezzel szemben *a szerződéses jogviszony végleges lezárására irányul.* Elnevezése szerint valóban a tulajdonjog-fenntartással eladott dolognak a csődvagyonból való „kivonását" célozza, joghatása azonban ennél messzebbre mutat: a kiigénylési jog gyakorlása egyúttal a szerződéstől való elállást és az eredeti állapot helyreállítását eredményezi. Jogi

értelemben véve tehát nem egyszerű jogvédelmi eszköz és nem is elsősorban az adós többi hitelezője ellen irányul: a tulajdonjog-fenntartással eladó érdekeit azáltal védi meg, hogy nem kényszeríti a dolog elvesztésének és ezzel egyidejűleg kvótára szorításnak a tűrésére.

A tulajdonjog-fenntartáshoz a fentieken túlmenően olyan joghatások is társulnak, melyek – főszabályként legalábbis – az árunak a tulajdonjog-fenntartással vevő birtokában megmaradását vannak hivatva biztosítani azáltal, hogy *megszorítják a vevő rendelkező jogát az áru felett* és *megtiltják annak elidegenítését*, illetve a teljes jog visszaszerzését biztosítják azáltal, hogy *megtiltják a terhelést.* Bizonyos, hogy ezen a tulajdonságon a jóhiszemű személyek ellenérték fejében történő tulajdonszerzését (illetve egyéb jogszerzését) lehetővé tevő szabályok komoly rést ütnek, a szabály azonban létezik és a jogi logika szerint léteznie is kell. Látni kell azonban azt is, hogy e harmadik személyek jogszerzése *az eredeti obligon kívüli* – további – *joghatás, nem pedig a pactum eredeti tulajdonsága, nem is annak fogyatékossága.* A nem tulajdonostól való tulajdonszerzés elismerésével egy tiszta elvet – „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet" – ront le a jogalkotó a forgalombiztonsága nevében.

A dolgozatban javaslatot tettünk arra is, hogy a jog ismerje el az eladó elállási jogát arra az esetre, ha a vevő fizetési késedelembe esne. Ez a szankció kétségtelenül megerősíti a tulajdonjog-fenntartást, méghozzá anélkül, hogy a pactum reservati dominii dogmatikai természetével ellentétes lenne. A visszavétel jogának kikötése a német jogi irodalom által is sokat vitatott, ám az üzleti életben elterjedt megoldás, melynek legalább diszpozitív elismerését mindenképpen javasoljuk.

A dolgozatban részleteiben tárgyaltuk a tulajdonjog-fenntartással eladónak arra irányuló lehetőségét, hogy a vevő fizetési késedelme esetén akár magára a tulajdonjog-fenntartással eladott dologra is végrehajtást vezethessen. Tisztán kell látnunk, hogy *ez a jogi lehetőség már nem a tulajdonjog-fenntartásban bennerejlő belső funkció*

egyenes következménye, vagyis nem a tulajdonjog-fenntartásban annak természetéből fakadóan bennerejlő jogi lehetőség, hanem *egy gazdaságilag indokolt megoldás.*

A dolgozatban javaslatot tettünk arra, hogy a jogalkotó – a kipróbált zálogjogi szabályozást mintaként állítva – tegye lehetővé a tulajdonjog-fenntartással eladó számára, hogy a más által (konkrétan a tulajdonjog-fenntartással vevő egyéb hitelező által) kezdeményezett *végrehajtási eljárásba bekapcsolódhasson.* Rámutattunk arra is, hogy szükséges *a tulajdonjog-fenntartással eladó elsőbbségi igényét* is elismerni és a végrehajtási jogban szabályozni. A megoldás – az eladó elsőbbségi igényének elismerése esetén – a végrehajtást kezdeményező, illetve abba bekapcsolódó *egyéb hitelezők érdekeit is szolgálja.* A kielégítési elsőbbséggel kombinált bekapcsolódási lehetőség megteremtése esetén ugyanis a tulajdonjoggal biztosított vételárhitelező nem kényszerül arra, hogy fennálló tulajdonjogára hivatkozva igényperrel kivonja az eladott dolgot a végrehajtás alól, lehetetlenné téve ezáltal a vevő egyéb hitelezőinek a dologhoz (annak értékéhez) való hozzájutást. E javaslatunk megvalósítását egyébként a Koncepció és tematika is célul tűzte ki.

A tulajdonjog-fenntartás, mint jogi technika szemlélhető úgy is, mint *a visszaszolgáltatási igény biztosítása, a dolog jogi értelemben való „konzerválása": a tulajdonjog-fenntartással eladót megillető elállási jog egyfajta „dologiasítása".* Ebben az értelemben a tulajdonjog-fenntartás egyfajta *„kirekesztő alapú restitúciós követelés"*, melyek célja, hogy valamilyen állagjognak – a jelen esetben eladói tulajdonjognak – megfelelő állapotot helyreállítsák. A dolgozatban kifejtettük és indokoltuk azon véleményünket, mely szerint a tulajdonjog-fenntartással eladót megillető *elállási és a tulajdoni igénnyel támogatott visszakövetelési jog olyképpen olvad egybe, hogy egyfajta „eldologiasult kötelmi igénynek" tekinthető.*

A biztosítéki szerepet vizsgálva a dogmatikai különbséget a tulajdonjog-fenntartás és a zálogjog között alapvetően abban látjuk, hogy *a tulajdonjog-fenntartásból hiányzik az értékjogi tulajdonság*, ami pedig a zálogjog alapvető sajátossága, mondhatni lényege. Az értékjog jellemzője, hogy az ebbe a körbe sorolható idegen dologbeli jogok

valamely vagyonértéknek a jog tárgyából való elvonására irányulnak és e jogot biztosítják.

A dolgozatban rámutattunk arra, hogy a tulajdonjog-fenntartás az értékjogokkal szemben *teljes erejét azokban a helyzetekben mutatja meg, amikor a kötelem bajba kerül, ilyenkor azonban – a zálogjoggal ellentétben – elsősorban nem a követelés kielégítését (a vételárhoz való hozzájutást) szolgálja, hanem az eladó egyéb érdekeit*: a dolog megóvását harmadik személyektől (vö. igényper), a birtok visszaszerzését, az in integrum restitutio megvalósítását elállás esetére illetőleg a szerződés felbontásával együtt a dolog visszavételét a vevő csődjében (vö. Aussonderungsrecht).

Ebből következik az is, hogy a tulajdonjog-fenntartás kikötése esetében – a zálogjoggal ellentétben – *nem új biztosíték alapításáról van szó*, nem a vevő tulajdonában álló dolog terhelése történik egy korlátolt dologi joggal. A tulajdonjog fenntartással érintett dolog maga a feltétel beállta előtt jogi értelemben nem is tartozik a vevő vagyonába, *a tulajdonjog-fenntartás kikötése ezért is nem jelenthet a vevő hitelezőire nézve „fedezetelvonásnak" minősülő veszélyt.*

A dolgozatban említést nyert, hogy a tulajdonjog-fenntartás egyik komoly erőpróbája az adós gazdálkodó szervezettel szemben folyamatba tett felszámolási eljárás. Abban az esetben, ha az eladott vagyontárgy a fizetésképtelen gazdálkodó szervezet birtokában még megtalálható, a vételárat hitelező eladó lehetőséget kell, hogy kapjon arra, hogy a dolgot – mely a hatályos csődjogi rendelkezések szerint nem tartozik a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vagyonához – kivonja a felszámolás alól. A már átvett vételárrészletek felajánlása mellett gyakorolt *Aussonderungsrecht* (vagy kiigénylési jog) az eladó jogi érdekeinek megóvására alkalmas eszköz lehet.

Komolyabb nehézséggel az eladó akkor kerül szembe, ha a tulajdonjog-fenntartással érintett vagyontárgy már értékesítésre, feldolgozásra vagy beépítésre került, minek következtében tulajdonjoga – ezzel együtt tulajdoni biztosítéka – megszűnt. A dolgozatban hangsúlyosan rámutatunk arra, hogy a jelenlegi szabályozás és az annak

alapján kialakult gyakorlat tarthatatlan: a vevő jogellenes magatartása folytán biztosítékát vesztett eladó csak f) kategóriába sorolt követelést támaszthat az „fa" céggel szemben. A disszertációban a Ptk. Koncepciója által elfoglalt álláspontot tettük magunkévá, mikor kifejtettük, hogy *a pactum reservatii dominii kikötésének hatékonyságát a felszámolási eljárásban – a fizetésképtelenségi szabályok megfelelő módosításával – feltétlenül meg kell erősíteni.*

Gazdasági jelentőségük és elterjedtségük egyrészről, jogi konstrukciójuk összetettsége másrészről egyértelműen szükségessé tette, hogy a dolgozatban *a tulajdonjog-fenntartás kiterjesztett és meghosszabbított formáit is górcső alá vegyük.* A tulajdonjog-fenntartás horizontális kiterjesztésének célja, hogy tulajdonjog-fenntartás a konkrét vételárkövetelésen túl egyéb követeléseket is biztosítson, vagyis e megállapodások *a biztosítandó követelések halmozására törekednek.* Ezen a téren a német gyakorlati megoldásokhoz képest szigorúbb, kevésbé megengedő álláspontot foglaltunk el. Ennek oka, hogy a tulajdonjog-fenntartás jogi természetéből fakadóan erősen tapad az alapjául szolgáló tulajdonátruházó ügylethez, ezért – megítélésünk szerint – egyéb követelések biztosítására (a dolgozatban említett szűkkörű kivétellel) nem alkalmas.

Részletesen foglalkozik a dolgozat a tulajdonjog-fenntartás ún. meghosszabbított formáival (vertikális kiterjesztés), kiemelten az előzetes vételár-engedményezéssel egybekötött tulajdonjog-fenntartással. A meghosszabbított tulajdonjog-fenntartás az esetek jelentős részében olyan vagyontárgyakat érint, melyek *a vételár megállapodás szerinti kiegyenlítése előtt szokásszerűen – csaknem teljes bizonyossággal – továbbértékesítésre kerülnek.* A meghosszabbított tulajdonjog-fenntartás jogi konstrukciója – miként arra a dolgozat is rámutat – a valóságban nem a tulajdonjog-fenntartás továbbvitele, továbbgördítése az értékesítés folytán előálló új dologra vagy a dolog helyébe lépő követelésre, hanem egy jogilag szabályozott, szerződésen alapuló fedezetcsere. *A fedezetcserére úgy kell sort keríteni, hogy az új biztosíték adására a tulajdonjog-fenntartással vevő már a tulajdonjog-fenntartás melletti adásvételi szerződés megkötéskor nyomban és joghatályosan elkötelezze magát.*

Az érvek és ellenérvek megfontolása után arra a következtetésre jutottunk, hogy nincs meggyőző jogi indok a meghosszabbítási kikötéseket megtagadására (ezek nem tekinthetők érvénytelennek), éppen ellenkezőleg: e jogi konstrukciók elismerése gazdaságilag indokolt. Ezek a megállapodások – főleg a német és osztrák jogban – olyannyira elterjedtek, hogy *az alkalmazott tulajdonjog-fenntartás kikötések jelentős része valamelyik meghosszabbítási formulára épül, vagy azt alkalmazza* (engedményezés, feldolgozási záradék). A Függelékben elhelyezett iratmintákból kiderül, hogy a magyar üzleti életben is alkalmazzák e kikötéseket. A magyar jog szempontjából egyébként sem érdektelen ezekkel a szerződési megoldásokkal foglalkozni, mert az előzetes engedményezéssel egybekapcsolt meghosszabbított tulajdonjog-fenntartás jó értelemben vett „igazi állatorvosi ló": számtalan kérdést felvet, a jogi konstrukció többirányú átgondolást igényel.

A magunk részéről a biztosítéki engedményezéssel egybekötött tulajdonjog-fenntartásban a felek szerződési gondosságának, *a szerződéses jogviszony előrelátó szabályozásának tiszta jogi megoldását látjuk.* Egy ilyen kikötés – abban az esetben persze, ha a meghosszabbítási klauzula nem szenved jogi hibában – a felek szerződési jogviszonyának átgondolt rendezését eredményezi, ez pedig egyértelműen támogatandó, semmint „üldözendő" lenne. A dolgozatban tárgyalt megoldás *a jogviszonyban részes személyek jogi és gazdasági érdekeire nézve elvégzett érdekmérlegelés után kialakított egyensúlyi helyzet megőrzését hivatott szolgálni.*

Nem vitás, hogy az eladó a maga részéről bizonyos szempontból előre teljesített, amikor a dolgot átruházta és a birtokot a vevőnek átengedte. Gyakran *tudomásul kell vennie, hogy a dolog eleve továbbértékesítésre szánt,* ám azzal is tisztában kell lennie, hogy a nem egyszer tőkehiányos vevő egyszerű áruhitelre szorul: a megvásárolt dolog ellenértékét később, részletekben – esetleg magának a dolognak a hasznaiból – tudja megfizetni. A vevő számára azonban fontos lehet az is, hogy a megvásárolt dolog felett *sajátjaként* rendelkezhessen, az árut feldolgozhassa és/vagy továbbadhassa. Elismerésre méltó érdeke fűződik tehát ahhoz, hogy az amúgy bizonyosan

bekövetkező továbbértékesítés lehetőleg az eladóval egyeztetett, szerződésben szabályozott módon, jogszerűen történhessen meg. A meghosszabbított tulajdonjog-fenntartás tehát *a vevő üzleti forgalmának is jó szolgálatot tesz: megteremti a jogszerű továbbértékesítés kereteit* (rendelkezési jog hiányában a vevő részéről minden továbbértékesítés jogellenes és szerződésszegő magatartás, attól függetlenül, hogy harmadik személyek a dolog felett tulajdont szerezhetnek-e vagy sem).

A meghosszabbítási konstrukciók azonban *a további vevők számára is fontosak.* E megállapodások elterjedése – vagy mondjuk: a jogi köztudatba való bekerülésük – esetén a vevők bízhatnak abban, hogy a rendszerint tulajdonjog-fenntartással beszerzett (és részükre továbbértékesített) árukat a tulajdonjog-fenntartással vevőnek (saját jogviszonyukban az eladónak) *meghosszabbított tulajdonjog-fenntartás mellett adják el, ami természetesen együtt jár a továbbértékesítési (rendelkezési) felhatalmazással, vagyis magában foglalja a vevőnek a dolog feletti rendelkezés jogát is.* Úgy véljük, hogy a szerződésileg szabályozott, jogszerű továbbértékesítés feltételeinek megteremtése mindig inkább kívánatos, mint a további vevő jogszerzését intézményesen a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés szabályaira utalni.

IV. Az értekezés témakörével összefüggő publikációk jegyzéke

Szerződésbiztosítás In: Gazdaság és Jog 1999/12. 15-18. p.

Néhány zálogjogi gondolat In: Magyar Jog 2000/5. 277-282. p.

A zálogjog új szabályai Novotni Kiadó, Miskolc, 2001. 149.p.

A fiduciárius (biztosítéki) engedményezés jogi természetéről In: Gazdaság és Jog 2002/3. 13-17. p.

A tulajdonjog fenntartása, mint hitelbiztosíték az új Polgári Törvénykönyvben Tanulmány az Igazságügyi Minisztérium megbízása alapján, Miskolc, 2002. 56.p.

A biztosítéki célú vételi jog néhány kérdéséről In: Gazdaság és Jog 2004/12. 16-21. p.

A tulajdonjog-fenntartás egyes kérdései In: POT konferenciakötet (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005. 81-91. p.

Az engedményezés új szabályai a kötelmi javaslat szövegtervezetében In: Kötelmi jogi kodifikációs tanulmányok szerk.: Bíró György – Szalma József 2003-2005. Novotni Kiadó Miskolc, 2005. 311-323.

A szerződési biztosítékok jogának fejlődési tendenciái In: A civilisztika fejlődéstörténete (szerk. Miskolczi Bodnár Péter), Doktori Tankönyvek 2. Miskolc, 2006. 151-177.p.

Idegen követelés saját név alatt történő érvényesítése In: Magyar Jog 2006/10. 615-621. p.

Thesen zum Dissertation

Dr. László Leszkoven

Theoretische Frage des Eigentumsvorbehalts

Miskolc, 2007

I. Kurze Zusammenfassung der Forschungsaufgabe

Im ungarischen Recht ist der Eigentumsvorbehalt als besondere Form des Kaufs geregelt; das Wesen der Regelung besteht darin, dass das Eigentumsrecht im Fall des Eigentumsvorbehaltes – im Gegensatz zur Hauptregel – trotz des Abschlusses des Kaufvertrags und der Übergabe der Sache nicht auf den Käufer übertragen wird. Der Verkäufer kann nämlich das Eigentumsrecht beim Vertragsschluss schriftlich und höchstens bis zur vollständigen Bezahlung des Kaufpreises vorbehalten. Im geltenden Recht ist also der Sicherungscharakter des pactum reservati dominii insofern eindeutig, dass die Überlassung vom Besitz und dadurch vom Nutzungsrecht der Sache, d.h. die „Vorleistung" des Käufers durch die Zurückbehaltung des Eigentums kompensiert wird: Voraussetzung des Eigentumserwerbs für den Käufer ist nämlich die Begleichung des Kaufpreises.

Der Eigentumsvorbehalt (retention of title, reservation of title) ist in letzter Zeit wegen der Rechtsangleichungs- bzw. Harmonisierungsbestrebungen im europäischen Privatrecht in den Mittelpunkt der Aufmerksamkeit gerückt. Der Grund dafür ist, dass der Eigentumsvorbehalt als Rechtsinstrument im grenzüberschreitenden Warenverkehr eine sehr gut anwendbare, einfach und meistens ohne besondere Kosten gründbare dingliche Mobiliarsicherung ist. Seine Bedeutung ist schon längst durch die Alltagspraxis bestätigt und neulich hat sie auch die gemeinschaftliche Gesetzgebung erkannt: die Richtlinie zur Bekämpfung von Zahlungsverzug im Geschäftsverkehr verpflichtet jeden Mitgliedstaat, den Eigentumsvorbehalt – wenigstens in seiner einfachen Form – anzuerkennen.

Der Vorteil des Eigentumsvorbehalts ist, dass er als Sicherung, die nicht in Besitz des Gläubigers kommt, dem Schuldner den Deckungsgegenstand nicht entzieht, so ist er in der Lage, den Kaufpreis etwa durch die Nutzung bzw. Nutzbarmachung der Sache, die noch nicht sein Eigentum ist, zu erwirtschaften.

Trotz seiner scheinbaren Einfachheit ist der Eigentumsvorbehalt ein äußerst komplexes Gebilde. In der Doktorarbeit wird darauf hingewiesen, dass der bedingunslose Kauf (Verpflichtungsgeschäft) und die bedingte Übereignung solche Fragen aufwirft, die von der Fachliteratur lange vernachlässigt wurden. Als solches Problem ist auch die Anwartschaft, näher die dingliche Anwartschaft zu erwähnen, die das zentrale Konstruktionselement des Eigentumsvorbehalts darstellt. Entsprechend seiner Bedeutung wird die Rechtsnatur der durch einen pactum reservati dominii bedingte Antwartschaft als Schwebezustand in Detail behandelt, weil sich damit die zivilrechtliche Fachliteratur in letzter Zeit nicht ausführlich beschäftigt hat. Außerdem ergeben sich zahlreiche – sowohl theoretische als auch praktische - Probleme aus der Sicherungsabtretung künftiger Forderungen sowie aus der indirekten Vertretung bei der stillen Zession. Auf diese Problematik wird auch detailliert eingegangen.

Obwohl der Gegendstand des Eigentumsvorbehalts im ungarischen Recht sowohl bewegliches als auch unbewegliches Vermögen sein kann, befasst sich die Doktorarbeit ausschließlich mit den Fragen der Übereignung von beweglichen Sachen unter Eigentumsvorbehalt, der Eigentumsvorbehalt im Fall von unbeweglichen Sachen wird nur in Grundzügen dargestellt. Das hat mehrere Gründe. Das Rechtsinstitut des Eigentumsvorbehalts ist vor allem als Sicherung für Warenkredite ohne Besitzerwerb des Gläubigers in den Vordergrund der Aufmerksamkeit in ganz Europa gerückt, und auch die theoretischen und praktischen Probleme treten im Zusammenhang mit dem pactum reservati dominii für bewegliche Sachen auf. Dies hat die Forschungsrichtung grundsätzlich bestimmt. Zugleich dient die durch die Bezahlung des Kaufpreises bedingte Übereignung von beweglichen Sachen unter Eigentumsvorbehalt als ideales Beispiel für die dem Käufer zustehende dingliche Anwartschaft; daran lässt sich die Rechtsnatur dieses eigentumsähnlichen Schwebezustandes hervorragend modellieren, der jedoch sowohl sachenrechtliche als auch schuldrechtliche Bezüge aufweist. Selbst die Untersuchung des Schwebezustand-Charakters an sich ist eine wichtige und in theoretischer und in praktischer Hinsicht gleichermaßen nützliche Aufgabe; in Bezug auf die mit Eigentumsvorbehalt kombinierte Sachenübereignung haben wir uns gern mit dieser Frage beschäftigt, und wir meinen, dass die Forschungsergebnisse auf jeden

Fall einen lückenfüllenden Charakter haben. Schließlich ist der Gesichtspunkt nicht unbedeutend, dass die Lösung des ungarischen Rechts, indem es die Anwendung des Eigentumsvorbehalts auch im Fall von Immobilien ermöglicht, zwar nicht einmalig, aber jedenfalls eine außergewöhnliche Erscheinung im Vergleich zu anderen Nationalrechten der EU-Mitglieder ist.

Der Eigentumsvorbehalt gehört zu den Warenkreditsicherungen. Deswegen soll die Dissertation einen kurzen Überblick über die Mobiliarsicherungen bieten, und die Stellung des pactum reservati dominii unter den Sicherungen markieren. Im Laufe der Untersuchung haben wir uns – durch das Forschungsziel determiniert – vor allem auf die dinglichen Mobiliarsicherungen konzentriert, wobei wir statt der gewöhnlichen Behandlungsmethode zahlreiche neue bzw. innovative Annäherungsweisen verwendet haben. Ohne die Berechtigung der Unterscheidung zwischen persönlichen und dinglichen Sicherungen zu bestreiten, haben wir die Darlegung von geborenen und gekorenen Sicherungen, traditionellen (klassischen) und treuhänderischen oder sogar in Form von Eigentum realisierten Sicherungen zum Ziel gesetzt, weil die spezifische Funktionsweise des Eigentumsvorbehaltes in vieler Hinsicht eine innovative Behandlungsmethode erfordert.

Nach der Grundlegung zum System der Kreditsicherungen schien es begründet, andere nationalrechtliche Regelungen des Eigentumsvorbehaltes zu untersuchen. In diesem Kapitel haben wir nur einen kurzen Ausblick gegeben mit dem Zweck der Darbietung der Erweiterungs- und Verlängerungsformen, die im ungarischen Geschäftsleben angewendet, aber in der Rechtsliteratur kaum behandelt werden. Bei der schematischen Darstellung der deutschen Regelung (und anschließend beim Überblick über die österreichischen, schweizerischen und angelsächsischen Lösungen) haben wir auf die Vielfältigkeit des pactum reservati dominii sowie auf seine häufigsten Erscheinungsformen hingewiesen.

Zunächst wird untersucht, auf welche Art und Weise der Eigentumsvorbehalt entsteht, dann wird geschildert, wie die Bedingung des Eigentumsvorbehaltes auf das

Rechtsverhältnis der Vertragsparteien auswirkt. Die Rechtsstellung des Vorbehaltsverkäufers und die des Vorbehaltskäufers werden in getrennten Kapiteln dargelegt, in denen das Rechtsverhältnis im pactum reservati dominii im Wesen analysiert wird. An dieser Stelle werden die aus der Eigentümerposition des Vorbehaltsverkäufers (aus dem vorbehaltenen Eigentumsrecht) resultierenden Folgen erörtert, etwa das Recht des Kaufpreisgläubigers auf Rücktritt und Rückforderung, die Drittwiderspruchsklage als Instrument des Eigentumsschuztes, usw. Bei der Rechtsstellung des Käufers werden die Rechtsnatur der dinglichen Anwartschaft des Käufers, das Veräußerungs- und Belastungsverbot, die Gefahrtragungspflicht, usw. behandelt. Bei der Bekanntgebung der Forschungsergebnisse wird in diesen Kapiteln parallel zu den Lösungen des geltenden Rechts auf die wichtigsten Unterschiede in den deutschen, österreichischen und schweizerischen Regelungen hingewiesen, und auch die Lösungen des neuen ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuches (Polgári Törvénykönyv, kurz Ptk.) werden unter die Lupe genommen.

Nach dem Überblick über das unter Eigentumsvorbehalt entstehende Rechtsverhältnis folgt die Behandlung der Rechtsfolgen der erheblichen Veränderung im Geschäftsleben der Parteien, des Vermögensmangels von Seiten des Käufers bzw. Verkäufers; es kommt zur Untersuchung des Schicksals der Vorbehaltssache und der Frage, wie sich die Rechtsstellung des Kaufpreisgläubigers verändert, wenn gegen eine der Parteien das Insolvenzverfahren eröffnet wird. Im Unterschied zum früheren Vorgehensweise haben wir in diesen Kapiteln die deutsche, österreichische und ungarische Regelung getrennt erörtert.

In den letzten großen Einheiten wird auf die verschiedenen Formen der Erweiterung bzw. der Verlängerung des Eigentumsvorbehaltes eingegangen. Der Eigentumsvorbehalt ist nämlich theoretisch geeignet, über die Kaufpreisforderung aus dem Grundverhältnis hinaus als Sicherung anderer schuldrechtlicher Forderungen zu dienen (horizontale Erweiterung). Solche Lösungen sind in erster Linie im deutschen Recht verbreitet, aber sie wurden in letzter Zeit erheblich beschränkt. Gemäß ihrer Bedeutung behandelt die Doktorarbeit die sog. Verlängerungsmöglichkeiten des

Eigentumsvorbehaltes (vertikale Erweiterung des Eigentumsvorbehaltes) ausführlicher als die horizontale Erweiterung. Die vertragliche Verlängerung dient dazu, dass der Verkäufer bei Veränderung, Verarbeitung oder Weiterverkauf der unter Eigentumsvorbehalt verkauften Sache statt des eventuell verlorenen Eigentumsrechts eine angemessene Sicherung erhält. Diese Sicherung ist typischerweise der Kaufpreis aus dem Weiterverkauf, den der Käufer bereits beim Abschluss des Kaufvertrags unter Eigentumsvorbehalt an den Verkäufer abtritt, aber die Anwendung von Verarbeitungsklauseln kommt auch häufig vor, wodurch das vorbehaltene Eigentumsrecht durch treuhänderisches Eigentum ersetzt wird. In der Arbeit wird hervorgehoben, dass diese Lösungen auch im ungarischen Recht anwendbar sind.

Der Eigentumsvorbehalt von beweglichen Sachen ist eine grenzüberschreitende Sicherung. Es war daher unerlässlich zu untersuchen, wie sich der in den verschiedenen Nationalrechten unterschiedlich geregelte pactum reservati dominii verhält, wenn die Ware nach Ausmachung des Eigentumsvorbehaltes in ein anderes Land kommt. Die Arbeit wird durch einen Ausblick auf das internationale Privatrecht abgeschlossen.

II. Methoden und Quellen der Forschung

Die Doktorarbeit verarbeitet die Ergebnisse der Theorie, Rechtsprechung und der täglichen Vertragspraxis, und versucht sie zu bewerten.

Die Forschungsmethode ist stark durch die Komplexität des Themas geprägt. Der Eigentumsvorbehalt ist – wie auch das Pfandrecht – an der Grenze zwischen Sachen- und Schuldrecht, er weist deshalb die Merkmale beider Art privatrechtlicher Rechtsverhältnisse auf. Es wäre nicht übertrieben zu sagen, dass der pactum reservati dominii die schwierigen Fragen des Sachen- und des Schuldrechts fokusiert. Man denke nur an die Unterscheidung zwischen schuldrechtlichen Verpflichtungsgeschäften und eine dingliche Rechtsänderung herbeiführenden Rechtsgeschäften innerhalb der Eigentumsübertragung oder an das Abhängigmachen der zum Eigentumsübergang führenden traditio von einer Bedingung; nicht weniger problematisch ist die Rechtsnatur der dinglichen Anwartschaft des Käufers zu erfassen und zu verstehen, wie auch die Zulässigkeit der Vorabtretung, die beim Weiterverkauf der Vorbehaltssache zum Ersetzen der Sicherung des Verkäufers dient.

Hinzu kommt, dass der Eigentumsvorbehalt – wegen seiner wirtschaftlichen Funktion – eine eindeutige (funktionale) Ähnlichkeit zu den Kreditsicherungsrechten aufweist, man soll deshalb das Verhältnis des Eigentumsvorbehalts zu anderen dinglichen Sicherungen, vor allem zum Pfandrecht auf beweglichen Sachen und zu den bedingten Übereignungsgeschäften als Sicherung untersuchen. Dieser letzte Anknüpfungspunkt, die Existenzberechtigung von Sicherungen in Form von Eigentum hat, wie darauf an zahlreichen Stellen hingewiesen wird, in Anbetracht der laufenden Kodifizierung des Ptk. heftige Diskussionen ausgelöst. Daher wird in der Dissertation den wesentlichsten Fragen der Entwicklung von Kreditsicherungsinstituten ein eigenes Kapitel gewidmet, und die Darstellung neuer Entwicklungstendenzen soll zum Verständnis der Rechtsnatur des Eigentumsvorbehaltes beitragen.

Es besteht kein Zweifel an der Richtigkeit der These, nach der jede Sicherung so viel Wert ist, wieviel der Gläubiger davon bei Vermögensmangel des Schuldners geltend machen kann. Das Thema begründet eindeutig Untersuchungen im Bereich des Zwangsvollstreckungs- und Insolvenzrechts hinsichtlich des Schicksals der beweglichen Vorbehaltssache im Zwangsvollstreckungsverfahren gegen den Käufer oder der Rechtsstellung des sein Eigentumrecht zur Sicherung vorbehaltenden Verkäufers, wenn gegen den Käufer das Insolvenzverfahren eröffnet wird. Die Doktorarbeit enthält auch für dieses Gebiet zahlreiche Erkenntnisse und Vorschläge, von denen man bei der Kodifizierung Gebrauch machen kann.

Was die Verarbeitung der verfügbaren Quellen betrifft, hat die ungarische juristische Fachliteratur von heute den Themenkreis des Eigentumsvorbehalts bisher nicht ausführlich behandelt, unser früheres Privatrecht beschäftigte sich auch – abgesehen von einigen Ausnahmen, wie etwa die Werke von Szászy-Schwarz Gusztáv und Túry Sándor Kornél – relativ wenig mit diesem Gebiet. Die Verarbeitung des Rechtsinstituts des pactum reservati dominii stützt sich auf Monographien, Artikel und Studien über Sachen- und Schuldrecht, Kreditsicherungsrecht, Insolvenzrecht und Zwangsvollstreckungsrecht. Die Verarbeitung des Themas mit Blick auf das geltende Recht ist also als Mangelersatz zu betrachten.

Im Vergleich zu den ungarischen Quellen wird das Thema der Doktorarbeit in der deutschsprachigen Fachliteratur umfangreich behandelt: eine ganze Reihe von Monographien, Lehrwerken über Sachen- und Schuldrecht beschäftigen sich mit dem Rechtsinstitut des Eigentumsvorbehaltes. Die Dissertation verarbeitet die umfangreichen Literaturquellen mit dem Ziel, die Vielfältigkeit des Themas zu beweisen. Unter den verarbeiteten Quellen finden sich neben den sich ausdrücklich mit dem Eigentumsvorbehalt befassenden Monographien und Doktorarbeiten die neuesten Kommentare, Fachbücher und Studien über Kreditsicherungsrecht sowie über Insolvenzrecht und Zwangsvollstreckung in großer Zahl. Die Forschungs- und Behandlungsmethode der Doktorarbeit ist, die bei der Verarbeitung der fremdsprachlichen – vor allem deutschen, aber auch österreichischen und

schweizerischen – Fachliteratur gewonnenen Erkenntnisse im Laufe der Behandlung des Eigentumsvorbehaltes parallel, in den entsprechenden Kapiteln und Unterkapiteln eingebettet darzulegen. Auf diese Weise erscheinen die Ergebnisse der vergleichenden Methode in der Dissertation unmittelbar, und bieten zugleich die Möglichkeit der unmittelbaren Bewertung der Erkenntnisse.

Außer der Verarbeitung der juristischen Fachliteratur war natürlich auch die Analyse der Rechtsprechungspraxis unerlässlich. In der Dissertation sind zahlreiche rechtswirksame Urteile der Komitats- und Tafelgerichte sowie des Obersten Gerichts verarbeitet, wobei die analysierten Entscheidungen nicht auf das Thema des Eigentumsvorbehaltes im engeren Sinne beschränkt sind, sondern sie hängen teilweise mit dem Eigentumsvorbehalt eng verbundenen anderen Gebieten zusammen, wie etwa die Zession, die Anwendbarkeit von allgemeinen Geschäftsbedingungen, der Rücktritt oder die Wiederherstellung des früheren Zustandes, usw.

Zur Zeit des Abschlusses der Dissertation ist die Kodifizierung des Bürgerlichen Gesetzbuches (Ptk.) noch immer an der Tagesordnung, diese Tatsache mussten wir auch bei der Erstellung der Doktorarbeit berücksichtigen. Gerade deswegen wird immer wieder auf den vom Kodifikationsausschusses vorbereiteten und zur Diskussion vorgelegten Normtext hingewiesen, und bei den wesenlichen Fragen haben wir einige Bestimmungen des Kodex eingehend untersucht.

Mit der Doktorarbeit bildet der dazu gehörende Anhang eine Einheit, wobei er selbst aus zwei Teilen besteht. Der Eigentumsvorbehalt ist nämlich ein „lebendiges Material", das einen organischen Bestandteil des täglichen Geschäftsverkehrs darstellt. Aus diesem Grunde werden unter den Anlagen die im Internet veröffentlichten allgemeinen Geschäftsbedingungen von deutschen, österreichischen, schweizerischen und ungarischen Wirtschaftsunternehmen bekannt gegeben, wobei die Blankette nicht einfach der Dissertation angeknüpft werden, sondern die darin verwendeten Klauseln erläutert, bewertet bzw. wo es notwendig ist, mit Erklärungen und Ergänzungen versehen sind.

III. Kurze Zusammenfassung der wissenschaftlichen Ergebnisse und deren Anwendungsmöglichkeiten

In der Doktorarbeit wollten wir hervorheben, das die Rechtskonstruktion des Eigentumsvorbehaltes eine Art Gleichgewichtsfunktion im vertraglichen Synallagma haben kann.

Der Käufer braucht die gekaufte bewegliche Sache, und zwar so, dass er trotz der „zeitlichen Verzögerung" der Zahlungspflicht auch den Besitz der Sache umgehend erwerben kann. Auch der Verkäufer hat ein Interesse an der Verwertung der Sache, und er ist bereit, sogar den Besitz der Sache zu überlassen, wenn er eine Sicherheit bekommt, die einfach zu behandeln und geltend zu machen ist.

Der Eigentumsvorbehalt als Musterbeispiel der rechtsgeschäftlichen Verfügung unter aufschiebender Bedingung dient – mit den dazu gehörenden Nebenklauseln – vorzüglich der Ausgleichung bzw. Harmonisierung der entgegengesetzten Interessen. Das Wesen des Kaufvertrags beim pactum reservati dominii besteht darin, dass die rechtsgeschäftlichen Erklärungen zur Übereignung bereit stehen, aber die Rechtswirkungen können wegen der an die Übereignung angeknüpften aufschiebenden Bedingung noch nicht völlig eintreten. Bis zur vollständigen Bezahlung des Kaufpreises ist der Käufer noch kein Eigentümer, aber sein Eigentumserwerb kann – wenn er vertragsmäßig handelt - vom Verkäufer nicht mehr vereitelt werden. Die Sicherung des Verkäufers ist das zurückbehaltene Eigentumsrecht, und die Garantie für den Käufer ist die mit dem Vertragsschluss und der Übergabe der Sache an seiner Seite entstehende Anwartschaft.

An vielen Stellen der Dissertation wird betont, dass die Rechtserwerbsposition des Käufers eine – sowohl von der Theorie als auch von der Praxis anerkannte – dingliche Anwartschaft, deren Kern ist, dass der Verkäufer mit seiner einseitigen Handlung den Eigentumserwerb des Käufers praktisch nicht mehr verhindern kann. Die Doktorarbeit bietet eine ausführliche Beschreibung dieser besonderen Art von Schwebezustand, die

das zentrale Element des Eigentumsvorbehalts an beweglichen Sachen ist, also ein Rechtsinstitut zur Ausgleichung der rechtlichen Interessen.

Auf Grund unserer Untersuchungen sind wir zu der Schlussfolgerung gekommen, dass die Anwärterposition des Käufers (bzw. indirekterweise die Sache selbst) mit der fortlaufenden Tilgung der Kaufpreisraten nicht nur für den Käufer, sondern typischerweise auch für seine Gläubiger immer wertvoller wird. Wenn man nämlich die Lehre des sukzessiven Eigentumsübergangs akzeptiert (vgl. Eörsi), dann ist die unter Eigentumsvorbehalt gekaufte Sache mit der stufenweise Tilgung des Kaufpreises für die Gläubiger des Käufers immer mehr Wert: für die Gläubiger ist von Belang, mit welchem Aufwand der betreffende Vermögensgegenstand ins pfändbare Vermögen des Schuldners einbezogen werden kann.

In der Dissertation haben wir dargelegt, dass sich die echte Bedeutung des Eigentumsvorbehaltes, sein Sicherungswert, vor allem gegenüber Dritten zeigt, und zwar in der Weise, dass die durch den pactum gewährte Sicherheit als dinglich wirkender Schutz für den Verkäufer realisiert wird, in Form von Drittwiederspruchsklage und Aussonderungswecht im Insolvenzverfahren. Es wird jedoch darauf hingewiesen, dass diese Rechtsinstitute in der Fachliteratur zwar oft zusammen erwähnt sind, ist jedoch zwischen den beiden juristischen Lösungen gerade bei ihrer Sicherungsfunktion ein nicht unerheblicher Unterschied zu beobachten.

Das Ziel der Drittwiderspruchsklage ist ausschließlich der Schutz des Eigentumsrechts des Verkäufers bei der Pfändung der Sache, indem sie die Aufhebung der Pfändung ermöglicht. Damit leistet die Drittwiderspruchsklage schließlich dem Schuldverhältnis aus dem Kauf einen Dienst in dem Sinne, dass sie den Eigentumserwerb von Dritten nicht zulässt, und die Sache bleibt im Besitz des Käufers. Der Schutz durch Drittwiderspruchsklage ist also vorübergehend und in erster Linie gegenüber Dritten aktiv.

Im Gegensatz dazu ist das Aussonderungsrecht auf die endgültige Beendigung des Vertragsverhältnisses ausgerichtet. Seiner Bezeichnung nach bezweckt es tatsächlich das Herausverlangen der Vorbehaltssache aus der Insolvenzmasse, seine Rechtswirkung reicht aber darüber hinaus: die Ausübung des Aussonderungsrechts

führt gleichzeitig den Rücktritt vom Vertrag und die Wiederherstellung des früheren Zustands herbei. Im juristischen Sinne ist es also kein einfaches Rechtsschutzmittel, und es richtet sich auch nicht vor allem gegen die anderen Gläubiger des Schuldners: er schützt die Interessen des Vorbehaltsverkäufers dadurch, dass dieser nicht gezwungen ist, den Verlust der Sache und zugleich die Befriedigung mit einer Quote zu dulden.

Mit dem Eigentumsvorbehalt sind außer den oben genannten Rechtsfolgen auch solche verbunden, die – wenigstens nach der Hauptregel – sichern sollen, dass die Ware im Besitz des Vorbehaltskäufers bleibt, indem sie das Verfügungsrecht des Käufers über die Sache einschränken, und ihre Veräußerung verbieten. Es steht fest, dass dieses Merkmal durch die den gutgläubigen Erwerb gegen Entgelt zulassenden Regeln stark verdrängt wird, aber die Regel existiert, und nach der Rechtslogik muss sie auch existieren. Man soll aber auch vor Augen halten, dass der Rechtserwerb von Dritten eine weitere Rechtswirkung außerhalb der ursprünglichen Obligation ist, kein ursprünglicher Charakterzug des pactum und auch nicht sein Manko. Mit der Anerkennung des Eigentumserwerbs von Nichteigentümern bricht der Gesetzgeber einen klaren Grundsatz – „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet"- im Namen der Geschäftssicherheit.

In der Dissertation wird vorgeschlagen, dass das Rücktrittsrecht dem Verkäufer für den Fall des Zahlungsverzugs des Käufers rechtlich eingeräumt wird. Diese Sanktion könnte den Eigentumsvorbehalt zweifellos stärken, und zwar ohne der dogmatischen Rechtsnatur des pactum reservati dominii zu widersprechen. Die Ausbedingung des Rückkaufsrechts ist auch in der deutschen Rechtsliteratur eine umstrittene aber im Geschäftsalltag verbreitete Lösung, deshalb wird auch vorgeschlagen, sie unbedingt, wenigstens als nachgiebiges Recht, anzuerkennen.

In der Doktorarbeit wird die Möglichkeit des Vorbehaltsverkäufers, die Vorbehaltssache zu pfänden, falls der Käufer in Zahlungsverzug geraten ist, in Detail dargelegt. Man soll klar erkennen, dass sich diese rechtliche Möglichkeit nicht aus der Natur des Eigentumsvorbehalts ergibt, sondern sie ist eine wirtschaftlich begründete Lösung.

Es wird ferner vorgeschlagen, dass die Gesetzgebung – nach dem Muster der bewährten pfandrechtlichen Regelung – dem Vorbehaltsverkäufer ermöglicht, sich der vom Dritten (nämlich vom anderen Gläubiger des Vorbehaltskäufers) eingeleiteten Zwangsvollstreckung anzuschließen. Es wird darauf hingewiesen, das auch der Vorzugsanspruch des Vorbehaltsverkäufers anzuerkennen und im Zwangsvollstreckungsrecht zu regeln ist. Diese Lösung dient – bei der Anerkennung des Vorzugsanspruchs des Vorbehaltsverkäufers – den Interessen des Gläubigers, der die Zwangsvollstreckung eingeleitet hat, aber auch den Interessen der sich dem Verfahren anschließenden anderen Gläubiger.

Also wenn die gesetzliche Möglichkeit besteht, dem Verfahren bevorrechtigt beizutreten, ist der eigentumsgesicherte Kaufpreisgläubiger nicht gezwungen, die verkaufte Sache auf Grund seines bestehenden Eigentumsrechts durch Drittwiderspruchsklage der Pfändung zu entziehen, und dadurch den anderen Gläubigern den Erwerb der Sache (oder deren Gegenwert) zu verhindern. Die Verwirklichung dieses Vorschlags hat übrigens auch der Gesetzentwurf und seine Thematik zum Ziel gesetzt.

Der Eigentumsvorbehalt als juristische Technik ist auch so zu betrachten, wie die Sicherung des Restitutionsrechts bzw. dessen „Konservierung" im sachenrechtlichen Sinne: die „Verdinglichung" des dem Vorbehaltsverkäufer zustehenden Rücktrittsrechts. In diesem Sinne ist der Eigentumsvorbehalt eine „absolute Restitutionsforderung", dessen Ziel ist, die den einem Bestandsrecht (in diesem Fall dem Eigentumsrecht des Verkäufers) entsprechenden Zustand wiederherzustellen. In der Doktorarbeit wurde die Meinung dargelegt und begründet, dass das Rücktritts- und das Rückforderungsrecht des Vorbehaltskäufers verschmelzen.

Bei der Untersuchung der Sicherungsfunktion sehen wir den dogmatischen Unterschied zwischen dem Eigentumsvorbehalt und dem Pfandrecht im Prinzip darin, dass im Eigentumsvorbehalt der Wertrecht-Charakter fehlt, die aber ein grundlegendes

Kennzeichen, ja sogar der Kern des Pfandrechts ist. Für das Wertrecht ist charakteristisch, dass die dadurch umfassten Rechte an fremden Sachen darauf ausgerichtet sind, ein Vermögenswert dem Rechtsgegenstand zu entziehen und dieses Recht zu sichern.

In der Dissertation wurde darauf hingewiesen, dass der Eigentumsvorbehalt im Gegesatz zu den Wertrechten seine volle Kraft in solchen Situationen entfaltet, wenn im Schuldverhältnis Probleme auftauchen, dann dient er jedoch – dem Pfandrecht entgegen –nicht der Befriedigung der Forderung (dem Erwerb des Kaufpreises) in erster Linie, sondern anderen Interessen des Verkäufers: der Bewahrung der Sache vor Dritten (vgl. Drittwiderspruchsklage), dem Rückerwerb des Besitzes, der Verwirklichung der in integrum restitutio für den Fall des Rücktritts, bzw. der Rücknahme der Sache mit der Aufhebung des Vertrags im Konkurs des Käufers (vgl. Aussonderungsrecht).

Daraus folgt auch, dass es sich bei der Bedingung des Eigentumsvorbehaltes – im Gegensatz zum Pfandrecht – nicht um die Gründung einer neuen Sicherheit handelt, es kommt nicht zur Belastung einer Sache im Eigentum des Käufers mit einem beschränkten dinglichen Recht. Die Vorbehaltssache gehört vor dem Eintritt der Bedingung im rechtlichen Sinne gar nicht zum Vermögen des Käufers, deshalb kann die Bedingung des Eigentumsvorbehaltes keine Gefahr des Deckungsentzugs für die Gläubiger des Käufers bedeuten.

In der Doktorarbeit ist erwähnt, dass ein gegen ein Unternehmen als Schuldner eröffnetes Insolvenzverfahren eine ernsthafte Kraftprobe des Eigentumsvorbehalts darstellt. Wenn die verkaufte Vermögenssache noch im Besitz des zahlungsunfähigen Unternehmens auffindbar ist, muss der Kaufpreisgläubiger die Möglichkeit haben, die Sache – die nach der geltenden Insolvenzregelung nicht zum Vermögen des Unternehmens in Liquidation gehört – aus der Insolvenzmasse herauszuverlangen. Das Aussonderungsrecht, das neben der Bezahlung der bereits entgegengenommenen

Kaufpreisraten ausgeübt wird, kann als adäquates Instrument zum Schutz der rechtlichen Interessen des Verkäufers dienen.

Der Verkäufer wird mit einer größeren Schwierigkeit konfrontiert, wenn die Vorbehaltssache verkauft, verarbeitet oder eingebaut wurde, wodurch sein Eigentumsrecht – und damit seine Eigentumssicherung – erloschen ist. In der Dissertation wird betont, dass die gegenwärtige Regelung und die daraus resultierende Praxis unhaltbar ist: der Verkäufer, der wegen des rechtswidrigen Verhaltens des Käufers seine Sicherung verloren hat, kann an das Insolvenzunternehmen nur eine Forderung der Kathegorie „f" stellen. In der Doktorarbeit vertreten wir den Standpunkt des Ptk.-Konzepts, indem wir erörtern, dass die Effektivität des pactum reservati dominii im Insolvenzverfahren – mit der entsprechenden Modifizierung der Insolvenzregelung – unbedingt zu verstärken ist.

Wegen ihrer wirtschaftlichen Bedeutung und Verbreitung einerseits und wegen der Komplexität ihrer rechtlichen Konstruktion andererseits war es eindeutig notwendig, die erweiterten und die verlängerten Formen des Eigentumsvorbehalts unter die Lupe zu nehmen. Das Ziel der horizontalen Erweiterung des Eigentumsvorbehalts ist, dass der Eigentumsvorbehalt über die konkrete Kaufpreisforderung hinaus auch andere Forderungen sichert, d.h. durch diese Vereinbarungen wird die Anhäufung der zu sichernden Forderungen angestrebt. Auf diesem Gebiet stehen wir auf einem im Vergleich zu den praktischen Lösungen des deutschen Rechts strengen Standpunkt. Der Grund dafür ist, dass der Eigentumsvorbehalt von seiner Rechtsnatur aus eng mit der zu Grunde liegenden Eigentumsübertragung verbunden ist, daher ist er unseres Erachtens zur Sicherung anderer Forderungen (abgesehen von den wenigen in der Dissertation erwähnten Ausnahmen) nicht geeignet.

Die Doktorarbeit beschäftigt sich eingehend mit den sog. verlängerten Formen des Eingentumsvorbehaltes (vertikale Erweiterung), insbesondere mit dem Eigentumsvorbehalt verknüpft mit der Vorausabtretung des Kaufpreises. Vom verlängerten Eigentumsvorbehalt sind in den meisten Fällen solche

Vermögensgegenstände betroffen, die üblicherweise vor dem vertragsmäßigen Bezahlung des Kaufpreises mit großer Sicherheit weiterverkauft werden. Die rechtliche Konstruktion des verlängerten Eigentumsvorbehaltes – wie darauf hingewiesen wird – bedeutet in der Realität nicht die Weiterführung, die Übertragung des Eigentumsvorbehaltes auf die durch die Verwertung erworbene neue Sache oder auf die an ihre Stelle tretende Forderung, sondern sie ist ein rechtlich geregelter vertraglicher Deckungsaustausch. Der Deckungsaustausch soll so erfolgen, dass sich der Vorbehaltskäufer schon beim Abschluss des Kaufvertrags unter Eigentumsvorbehalt unverzüglich und rechtswirksam zur Leistung der neuen Sicherheit verpflichtet.

Nach Erwägung der Pros und Kontras sind wir den Schluss gezogen, dass es keinen plausiblen Grund für die Unzulässigkeit der Verlängerungsklauseln gibt, sie sind nicht als ungültig zu betrachten, ganz im Gegenteil: die Anerkennung dieser Rechtskonstruktionen ist wirtschaftlich begründet. Solche Vereinbarungen sind – vor allem im deutschen und im österreichischen Recht – so verbreitet, dass die angewendeten Vorbehaltsklauseln größtenteils auf einer der Verlängerungsformeln basiert oder diese anwendet (Abtretung, Verarbeitungsklausel). Aus den Musterverträgen im Anhang kommt hervor, dass diese Klauseln auch im ungarischen Geschäftsleben Anwendung finden. Für das ungarische Recht ist es ohnehin nicht unerheblich, diese vertraglichen Lösungen zu analysieren, denn der mit Vorabtretung kombinierte Eigentumsvorbehalt ist ein echter Problemfall im positiven Sinne: er wirft eine Vielzahl von Fragen auf, und die Rechtskonstruktion soll vielfach überlegt werden.

Wir betrachten den Eigentumsvorbehalt mit Sicherungsabtretung als reine juristische Lösung der Vertragssorgfalt der Parteien und der umsichtigen Regelung des Vertragsverhältnisses. Eine solche Bedingung führt – vorausgesetzt, dass die Verlängerungsklausel an keinem Rechtsmangel leidet – zu einer gut durchdachten Regelung des vertraglichen Rechtsverhältnisses zwischen den Parteien, und dies gilt es eindeutig zu fördern anstatt zu „verfolgen". Die in der Dissertation dargelegte Lösung

soll das Gleichgewicht bewahren, das zwischen den Beteiligten nach Erwägung ihrer rechtlichen und wirtschaftlichen Interessen zustande gebracht wurde.

Zweifellos hat der Verkäufer seinerseits in gewisser Hinsicht im Voraus geleistet, als er die Sache übereignet und ihr Besitz dem Käufer überlassen hat. Er muss häufig zur Kenntnis nehmen, dass die Sache von Anfang an zum Weiterverkauf bestimmt ist, aber er soll auch darüber im Klaren sein, dass der Käufer, der oft mit Kapitalmangel kämpft, auf einen einfachen Warenkredit angewiesen ist: den Preis der gekauften Sache kann er erst später, in Raten – etwa aus den Nutzen der Sache selbst – bezahlen. Für den Käufer kann aber auch wichtig sein, über die gekaufte Sache wie sein Eigen zu verfügen, die Ware verarbeiten und/oder weiterverkaufen zu können. Er hat also ein schutzwürdiges Interesse daran, dass der Weiterverkauf möglichst auf eine mit dem Verkäufter verbeinbarte, vertraglich geregelte und rechtmäßige Art und Weise erfolgt. Der verlängerte Eigentumsvorbehalt leistet also auch dem Geschäftsumsatz des Käufers gute Dienste: er schafft die Rahmen des rechtmäßigen Weiterverkaufs. (Ohne Verfügungsrecht stellt jede Art von Weiterverkauf von Seiten des Käufers eine rechtswidrige und vertragverletzende Handlung, unabhängig davon, ob Dritte an der Sache Eigentum erwerben können oder nicht.)

Die Verlängerungskonstruktionen sind aber auch für die Weiterkäufer wichtig. Bei der Verbreitung solcher Vereinbarungen in der Rechtspraxis können die Käufer darauf vertrauen, die in der Regel unter Eigentumsvorbehalt beschaffenen (und an sie weiterverkauften) Waren dem Vorbehaltskäufer (in ihrem eigenen Rechtsverhältnis dem Verkäufer) unter verlängertem Eigentumsvorbehalt verkaufen zu können, was natürlich mit der Weiterverkaufs- (Verfügungs-) vollmacht einhergeht, d.h. es umfasst auch das Verfügungsrecht des Käufers über die Sache. Wir sind davon überzeugt, dass es immer wünschenswerter ist, die Voraussetzungen des vertraglich geregelten, rechtmäßigen Weiterverkaufs zu schaffen, als den Rechtserwerb des Weiterkäufers institutionell den Regeln des Eigentumserwerbs von Nichtberechtigten unterzuordnen.

IV. Publikationsliste zum Thema der Dissertation

Vertragssicherung (Gazdaság és Jog 12/1999. 15-18. S.)

Einige Gedanken über das Pfandrecht (Magyar Jog 5/2000. 277-282. S.)

Die neuen Regeln des Pfandrechts (Novotni Verlag, Miskolc 2001.)

Über die Rechtsnatur der Sicherungsabtretung (Gazdaság és Jog 3/2002. 13-17. S.)

Der Eigentumsvorbehalt als Kreditsicherung im neuen Bürgerlichen Gesetzbuch (Studie im Auftrag des Justizministeriums) Miskolc, 2002.

Über einige Fragen des Sicherungskaufrechts (Gazdaság és Jog 12/2004. 16-21. S.)

Einige Fragen des Eigentumsvorbehalts (Red. Miskolczi Bodnár Péter, Novotni Verlag, Miskolc 2005.)

Die neuen Regeln der Abtretung im Normtext des Gesetzentwurfs zum Schuldrecht (Schuldrechtliche Studien, 2003-2005. Novotni Verlag Miskolc, 2005. 311-323. S.)

Entwicklungstendenzen des Vertragssicherungsrechts (A civilisztika fejlődéstörténete (Red. Miskolczi Bodnár Péter), Doktori Tankönyvek 2. Miskolc, 2006. 151-177. S.

Geltendmachung fremder Ansprüche unter eigenem Namen (Magyar Jog 10/2006. 615-621. S.)

ÁJK. 2007-363 ME.